

**CHET EL FUQAROLARI VA ULAR TOMONIDAN SODIR
ETILADIGAN JINOYATLARNING AHAMIYATI**

IIV Akademiyasi 3-bosqich 305-guruh kursanti

Saparbaeva Sevara Hamidjon qizi

Annotatsiya. Ushbu maqola chet el fuqarolarining qabul qiluvchi mamlakatlardagi ikki tomonlama rolini o'rganib chiqadi, ularning muhim hissalarini va ular sodir etishi mumkin bo'lgan jinoyatlarini ta'kidlaydi. Mavjud adabiyotlarni, metodologiyalarni va empirik ma'lumotlarni tahlil qilib, tadqiqot chet el fuqarolarining ta'siriga muvozanatli nuqtai nazarni taqdim etishga, yaxshi integratsiya va jinoyatchilikning oldini olish uchun amaliy echimlarni taklif qilishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: chet el fuqarolari, immigratsiya, jinoyatchilik, integratsiya, ijtimoiy-iqtisodiy hissalar, davlat siyosati.

Odamlarning global harakati XXI asrning o'ziga xos xususiyatiga aylandi, chet el fuqarolari mezbon mamlakatlar iqtisodiyoti, madaniyati va jamiyatlariga katta hissa qo'shdilar. Biroq, ularning mavjudligi jinoyatchilik va xavfsizlik haqida ham tashvish tug'diradi. Ushbu maqola chet el fuqarolarining ahamiyatini o'rganadi va ular tomonidan sodir etilgan jinoyatlar bilan bog'liq murakkabliklarni ko'rib chiqadi. Ularning ijobiy hissalarini va salbiy tomonlarini o'rganib chiqib, ushbu tadqiqot nozik tushunchani taklif qilish va muvozanatli siyosat tavsiyalarini taklif qilishga qaratilgan.

Ushbu tadqiqot sifatli va miqdoriy tahlillarni birlashtirgan aralash usulli yondashuvdan foydalanadi. Miqdoriy komponent turli mamlakatlardagi jinoyatlar statistikasini tahlil qilishni, chet el fuqarolari va mahalliy aholi o'rtasidagi jinoiy faoliyat ko'rsatkichlarini taqqoslashni o'z ichiga oladi. Sifatli komponentga chet el fuqarolari orasida jinoyatchilikka ta'sir qiluvchi kontekstual omillar to'g'risida tushuncha olish uchun siyosatchilar, huquqni muhofaza qilish organlari xodimlari va jamoat rahbarlari bilan suhbatlar kiradi.

Chet el fuqarolari jamiyatning turli jabhalarida muhim rol o'ynaydi, ko'plab sohalarda ijobiy hissa qo'shadi, lekin ba'zida jinoiy faoliyat bilan shug'ullanadi. Bu erda ikkala tomonning keng qamrovli ko'rinishi:

Chet el fuqarolarining ahamiyati

Iqtisodiy Hissalar

- Ishchi kuchi: chet el fuqarolari ko'pincha mehnat bozorlarida, ayniqsa qishloq xo'jaligi, qurilish, sog'liqni saqlash va texnologiya kabi sohalarda muhim rollarni bajaradilar.

•Innovatsiya va tadbirkorlik: chet elda tug'ilgan ko'plab shaxslar innovatsiyalar va tadbirkorlikka asosiy hissa qo'shadi, startaplarni asos soladi va ilg'or sohalarda etakchi tadqiqotlardir.

•Madaniy xilma-xillik: chet el fuqarolari madaniy xilma-xillikka hissa qo'shadilar, jamiyatlarni turli istiqbollari, an'analar va oshxonalar bilan boyitadilar.

•Demografik muvozanat: aholisi qarigan mamlakatlarda chet el fuqarolari demografik o'zgarishlarni muvozanatlashda, iqtisodiy o'sishni ta'minlashda va ijtimoiy ta'minot tizimini qo'llab-quvvatlashda yordam berishi mumkin.

Ijtimoiy va madaniy hissalar

•Ta'lim va tadqiqot: ko'pgina chet el fuqarolari akademik va ilmiy yutuqlarga katta hissa qo'shadigan talabalar va tadqiqotchilardir.

•San'at va ko'ngil ochish: chet ellik rassomlar, musiqachilar, yozuvchilar va ko'ngil ochuvchilar o'zlarining mezbon mamlakatlarining madaniy jo'shqinligi va ijodiy sohalariga hissa qo'shadilar.

•Global aloqalar: chet el fuqarolari ko'pincha o'z mamlakatlari va kelib chiqishi mamlakatlari o'rtasida ko'prik yaratib, xalqaro munosabatlar va madaniyatlararo almashinuvni rivojlantiradilar.

Chet el fuqarolari tomonidan sodir etilgan jinoyatlar.

Jinoyatlarning tabiati va tushunchasi.

Jinoyat turlari: chet el fuqarolari tomonidan sodir etilgan jinoyatlar yo'l harakati buzilishi kabi kichik huquqbuzarliklardan tortib, giyohvand moddalar savdosi, odam savdosi va terrorizm kabi jiddiy jinoyatlargacha bo'lishi mumkin.

Jamoatchilik idroki: chet el fuqarolari tomonidan sodir etilgan jinoyatlarni idrok etish ba'zan ularning haqiqiy jinoyatchilik darajasiga nomutanosib bo'lishi mumkin. Ommaviy axborot vositalarida yoritish va siyosiy ritorika ko'pincha jamoatchilik fikriga ta'sir qiladi, ba'zida stereotiplar va ksenofobiyaga olib keladi.

Statistika va tahlil

Jinoyatchilik darajasi: tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, chet el fuqarolari mahalliy fuqarolarga qaraganda jinoyat sodir etish ehtimoli ko'proq emas. Ba'zi hollarda immigrantlar orasida jinoyatchilik darajasi mahalliy aholinikiga qaraganda past.

Ta'sir etuvchi omillar: chet el fuqarolari orasida jinoiy xatti-harakatlarga sabab bo'luvchi omillar ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlar, integratsiyaning yo'qligi, diskriminatsiya va huquqiy zaifliklarni o'z ichiga olishi mumkin.

Muammoni hal qilish.

Siyosat va integratsiya.

Immigratsiya siyosati: qonuniy immigratsiyani osonlashtiradigan va fuqarolikka yo'l ko'rsatadigan samarali immigratsiya siyosati integratsiya va huquqiy iqtisodiy imkoniyatlarni rivojlantirish orqali jinoyatchilikni kamaytirishga yordam beradi.

Ijtimoiy integratsiya dasturlari: chet el fuqarolari uchun ta'lim, ish bilan

ta'minlash va ijtimoiy inklyuziyani qo'llab-quvvatlovchi dasturlar jinoiy xatti-harakatlarga olib keladigan omillarni kamaytirishi mumkin.

Huquqni muhofaza qilish bo'yicha trening: huquqni muhofaza qilish organlarini chet el fuqarolari ishtirokidagi jinoyatlar bilan bog'liq muayyan muammolarni hal qilishga o'rgatish jamoatchilik munosabatlarini yaxshilashi va adolatni ta'minlashi mumkin.

Hamjamiyat Harakatlari

Jamiyatni qo'llab-quvvatlash: jamoat tashkilotlari chet el fuqarolarini qo'llab-quvvatlash tarmoqlarini taqdim etishi, ularga huquqiy tizimlarda harakat qilish, resurslarga kirish va jamiyatga integratsiyalashishda yordam berishi mumkin.

Diskriminatsiyaga qarshi choralar: diskriminatsiyaga qarshi kurashish va tenglikni ta'minlashga qaratilgan harakatlar ba'zan jinoyatchilikka olib keladigan ijtimoiy izolyatsiyani kamaytirishi mumkin.

Chet el fuqarolari qabul qiluvchi mamlakatlarning iqtisodiy, madaniy va ijtimoiy tuzilishi uchun juda muhimdir va ko'plab ijobiy tomonlarga hissa qo'shadi. Chet el fuqarolari tomonidan sodir etilgan jinoyatlar qonuniy tashvish tug'dirsa-da, ularni ijtimoiy birdamlikni targ'ib qiluvchi va jinoiy xatti-harakatlarning asosiy sabablarini hal qiladigan dalillarga asoslangan siyosat va integratsiya strategiyalari bilan hal qilish kerak. Ushbu muvozanatli yondashuv immigratsiyaning afzalliklaridan foydalanishga yordam beradi va potentsial salbiy ta'sirlarni minimallashtiradi.

Topilmalar shuni ko'rsatadiki, chet el fuqarolari va jinoyatchilik o'rtasidagi munosabatlar murakkab va ko'p qirrali. Iqtisodiy zo'riqish, ijtimoiy chetlanish va huquqiy maqom jinoiy xatti-harakatlarga ta'sir qilishda muhim rol o'ynaydi. Ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, o'ziga xos jinoiy tendentsiyalar emas, balki tarkibiy omillar va integratsiya siyosati chet el fuqarolari orasida jinoyatchilik darajasiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

Siyosat Natijalari

- Iqtisodiy imkoniyatlarni yaxshilash: chet el fuqarolari uchun iqtisodiy imkoniyatlarni oshirishga qaratilgan siyosat iqtisodiy tanglikni va ular bilan bog'liq jinoiy xatti-harakatlarni kamaytirishi mumkin.

- Kengaytirilgan integratsiya dasturlari: ijtimoiy inklyuziyani targ'ib qiluvchi samarali integratsiya dasturlari jinoyatchilik bilan bog'liq xavf omillarini kamaytirishi mumkin.

- Huquqiy islohotlar: barqaror huquqiy maqomlarni ta'minlash uchun immigratsiya siyosatini isloh qilish jinoiy faoliyatga olib keladigan zaifliklarni kamaytirishga yordam beradi.

Xulosa va takliflar

Chet el fuqarolari mezbon mamlakatlar ijtimoiy-iqtisodiy mato muhim rol o'ynaydi, ko'p jihatdan ijobiy hissa. Biroq, ushbu guruhdagi ayrim shaxslar tomonidan

sodir etilgan jinoyatlarni hal qilishda qiyinchiliklar saqlanib qolmoqda. Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, ushbu muammolarni yumshatish uchun iqtisodiy qo'llab-quvvatlash, ijtimoiy integratsiya va huquqiy islohotlarga qaratilgan maqsadli siyosat zarur. Kelajakdagi tadqiqotlar chet el fuqarolari va jinoyatchilik o'rtasidagi nozik munosabatlarni o'rganishni davom ettirishi kerak, bu siyosat har tomonlama va muvozanatli dalillar bilan xabardor qilinishini ta'minlaydi.

Keyingi tadqiqotlar uchun takliflar:

1. Vaqt o'tishi bilan integratsiya siyosatining ta'sirini kuzatish uchun bo'ylama tadqiqotlar.
2. Chet el fuqarolarining integratsiyasini boshqarishning eng yaxshi tajribalarini aniqlash uchun turli mamlakatlar bo'yicha qiyosiy tadqiqotlar.
3. Jinoyatchilik va integratsiyaning mikro darajadagi dinamikasini tushunish uchun aniq jamoalarning chuqur amaliy tadqiqotlari.

Adabiyotlar:

1. In Austria, Over Half Of All □Asylum Seekers□ Commit Crimes // <http://www.breitbart.com/london/2016/03/10/in-austria-migrants-commit-55-crimes-for-every-100-asylum-applications/>
2. Official Website of the Department of Homeland Security // <https://www.ice.gov/removal-statistics#ftn2>
3. Statistics Canada // <http://www.statcan.gc.ca/>
4. Official Statistics of Finland (OSF): Migration [e-publication]. ISSN=1797-6782. 2014, Appendix figure 1. Immigration, emigration and net immigration in 1971□2014 . Helsinki: Statistics Finland [referred: 01.05.2016].
5. Krasnov Yu.K. Migration crisis in the European Union / Yu.K. Krasnov // Migration Law. - 2016. - No. 1. - S. 14-17.
6. Krasinets Ye. S., Kubishin Ye. S., Tyuryukanova Ye. V. Nelegal'naya migratsiya v Rossii:-M.: 2000 -38 s
7. Lopashenko N. A. O shkale riskov kriminogenosti migratsionnykh protsessov // Probely v rossiyskom zakonodatel'stve. 2017. №6. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/o-shkale-riskov-kriminogenosti-migratsionnyh-protsessov>.